

Отже, С. Кузнець увійшов в історію економічної науки як дослідник проблем, пов'язаних з національним доходом, економічними циклами та економічним зростанням. Він став творцем теорії будівельних циклів – коливань тривалістю у 18–25 років, які пов'язані з періодичним масовим оновленням житла новим поколінням. Вивчаючи особливості демографічних процесів, С. Кузнець відкрив закономірність динаміки цього явища та низку важливих загальноекономічних закономірностей розвитку світової економіки. Учні Кузнеця – Мілтон Фрідман і Роберт Фогель – отримали Нобелівську премію з економіки. Стали видатними економістами і інші його учні – Марк Перлман, Роберт Нейтан, Мілтон Гілберт [3, с. 268].

Джерела та література

1. Simon Kuznets (1901–1985). By Moses Abramovitz. *The Journal of Economic History*. March. 1986. V. 46. No. 1. P. 228–234 [in Russian].
2. Московкин В., Самсонюк Т. Обучение братьев Семена и Соломона Кузнец в Ровенском реальном училище. *Новий Колегіум*. № 2(67). 2012. С. 75–94.
3. Швидкий В. П., Абліцов В. Г., Грузін Д. В. Кузнец Саймон Сміт. *Енциклопедія історії України: у 10-ти т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, 2009. Т. 5, 560 с.*

Скрипнюк Анастасія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

АМІНА ВАДУД ЯК ПРИКЛАД ІСЛАМСЬКОГО ФЕМІНІЗМУ В США

Анотація. У дослідженні аналізується вплив американської теологині, дослідниці співвідношення ісламу і статі Аміни Вадуд на розвиток ісламського фемінізму в США. Автором досліджено основні досягнення в науковій і практичній діяльності активістки в розширенні прав жінок-мусульманок, а також розглянуто її погляди щодо реформування ісламу.

Ключові слова: ісламський фемінізм, Аміна Вадуд, гендерний джихад, мусульмани в США.

Abstract. This study analyses the influence of American theologian and researcher of the relationship between Islam and gender, Amina Wadud, at the development of Islamic feminism in the United States. The author examines the main academic and practical achievements of the activist in expanding the rights of Muslim women, as well as her vision for reforming Islam.

Keywords: Islamic feminism, Amina Wadud, gender jihad, Muslims in the United States.

Мусульманська частка населення у США з кожним роком відіграє все більш значну роль у розвитку суспільства. Незважаючи на свою внутрішню строкатість, неоднорідність та навіть конфліктність, так чи інакше всі адепти ісламу відчують на собі вплив негативних усталених стереотипів та

упереджень. На тлі беззаперечно наявної ісламофобії зберігається уявлення про мусульман як цивілізаційно відсталих, культурно неадаптованих до норм сучасного світу, агресивних та жорстоких стосовно прав жінок. Проте, яскраві представники ісламу у США демонструють зворотнє. В контексті ісламського фемінізму в Америці виділяється постать Аміни Вадуд, мусульманки, активістки за жіночі права.

Аміну Вадуд можна з впевненістю назвати однією з найбільш впливових американських мусульманських теологів-жінок сучасності. Її досягнення стосуються просування принципів рівності жінок поряд з ісламом. Зусилля Аміни спрямовані також в бік співвідношення статі та ісламу.

Аміна свідомо стала мусульманкою у віці 20 років, після чого продовжила поглиблювати свої знання з теології на професійному рівні. Здобула бакалавра в Пенсільванському університеті, магістра в галузі Близького Сходу в Мічиганському університеті та ступінь доктора філософії з ісламознавства й арабської мови. Її діяльність охоплює громадську активність у сфері розширення прав жінок в Ісламі, постійні публічні проповіді, спікерські заходи в університетах, заснування неурядової організації («Сестри в ісламі»), наукові дослідження правильності трактування Корану та ін. Основні доробки авторки щодо останнього сформульовані в дослідженні «Коранічна герменевтика соціальної справедливості: раса, клас і гендер» [4; 13].

Згідно з Вадуд, основна дефініція Бога в Корані – це «Той, хто не завдає утисків», і відповідно ідеалом буття є справедливість. В такому разі, якщо сутність ісламу полягає в соціальній справедливості, то важливим компонентом цієї боротьби має стати подолання дискримінації прав жінок. Аміна аргументує наявні утиски тим, що для жінок був закритий доступ до тлумачення Корану, а отже, всі традиції відбивають чоловічий погляд на релігію і чоловічий погляд на релігійні приписи, що стосуються жінок [1].

Одна з основних концепцій, яку використовує Вадуд, щоб дестабілізувати чоловічу нормативність, – це оскарження єдності Бога. Вона стверджує, що релігія об'єднує чоловіків і жінок як рівноправних суб'єктів, тому вони не можуть бути ієрархічно розташовані. Відповідно, як чоловіки, так і жінки були наділені рівними можливостями для виконання духовних і соціальних обов'язків [2; 12].

Аміна Вадуд наполегливо робить акцент на глобальності Ісламу і його приналежності всім народам, приділяє увагу питанню соціальної справедливості в Ісламі, категорично засуджує расову дискримінацію і встановлює етичні міркування. Її спеціалізація охоплює гендерні дослідження та вивчення Корану. Ісламський фемінізм завдячує Аміні демускуліназації Бога і науковим обґрунтуванням того, що в Корані закладено набагато більше можливостей для жінок, ніж традиційно трактується. Донесення своїх візій теології здійснює через постійні публічні виступи та релігійні проповіді на місцях. Окрім наукових доробків, теології почала проводити проповіді в американських мечетях. На цих зустрічах були присутні і чоловіки і жінки, що викликало обурення

консервативних мусульман, які не погоджуються ні з її феміністичним трактуванням ісламу, ні з тим, що жінка в принципі має право виступати на подібні теми в змішаній аудиторії. У 1994 р. Аміна виголосила свою історичну і досить суперечливу промову (проповідь) у Кейптауні. Однак, подібні заяви викликали велику кількість критики з боку різних сегментів мусульманського населення Південної Африки, а також мусульман на міжнародному рівні. Почалися організовані заклики позбавлення її права працювати в університеті Співдружності Вірджинії. Повторно привернула увагу світових ЗМІ у 2005 р., коли очолила п'ятничну молитву в Нью-Йорку. Консервативні мусульмани знову масово висували щодо неї свої обвинувачення.

Активістка у своїх публічних виступах постійно підкреслює необхідність нагадувати жінкам про те, що іслам – релігія всіх, і їхній вклад в подальший розвиток релігії просто необхідний. Доносить, що іслам не статичний, і жінки мають релігійно виправдані перспективи покращувати своє становище і розширювати можливості. Щодо дилеми необхідності традиційного одягу для мусульманок Аміна допускає вільне трактування залежно від власного вибору жінки. Саме авторству Аміни належить термін «Гендерний джихад», яким оперують феміністичні мусульманські рухи в різних країнах світу. Термін був введений у книзі Аміни «Гендерний джихад ззовні: жіночі реформи в ісламі» [3]. Сутність полягає в боротьбі за жіночі права в мусульманських суспільствах.

Вплив її діяльності можна розділити на два напрями. Перший – це звільнення жінок від застарілих традицій, які зберігаються всередині мусульманських спільнот як в США, так і за їхніми межами. Другий напрям – це демонстрація американському суспільству солідарності з демократичними цінностями. Обидва аспекти є важливими в контексті розвитку фемінізму і покращення міжкультурної, міжетнічної та релігійної комунікації. Основним внеском у дискусію про жіноцтво та іслам є те, що бачення Аміни Вадуд щодо зміни статусу жінок в ісламі є революційним та нагальним.

Отже, вплив Аміни Вадуд на розвиток і наукове підґрунтя ісламського фемінізму доволі значний. Теологиня обґрунтувала проблеми неправильного трактування Корану, що породжувало багатовікове обмеження жінок в мусульманських суспільствах, особисто здійснює постійну просвітницьку діяльність з цієї проблеми та причетна до модернізації ісламу. А введення терміна «Гендерний джихад» дало змогу ісламським феміністичним рухам мати наукову опору свого бачення та ідеалів.

Джерела та література

1. Мухетдинов Д. В. Исламская феминистская экзегеза Амины Вадуд. *Ислам в современном мире*. 2019; 4: 81–98. URL: https://islamjournal.idmedina.ru/jour/article/view/748?locale=ru_RU
2. Hoel N. Sexualising the Sacred, Sacralising Sexuality: An Analysis of Public Responses to Muslim Women's Religious Leadership in the Context of a Cape Town Mosque. *Journal for the Study of Religion*. 2013. 26(2). P. 25–41.

3. Wadud A. Inside the Gender Jihad: Womens Reform in Islam. London: Oneworld Publications, 2006. 325 p.

4. Wadud A. Towards a Qur'anic Hermeneutics of Social Justice: Race, Class and Gender. *Journal of Law and Religion*. 1995–1996. 12(1). P. 37–50.

СЕКЦІЯ 9

ІСТОРИЧНІ ВИМІРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Блінова Уляна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ШЛЯХЕТСЬКИЙ ТИТУЛ ПАНІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У XIV – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVI СТ.

Анотація. У дослідженні проаналізовано формування та поширення шляхетського титулу панів на українських землях у XIV – першій половині XVII ст. Визначено особливості його набуття, права, що закріплювалися відповідно титулу. Простежено особливості титулу, порівняно із іншими шляхетськими станами.

Ключові слова: шляхта, пани, титул.

Abstract. The study analyzes the formation and spread of the noble title of lords in the Ukrainian lands in the XIV – first half of the XVII century. The peculiarities of its acquisition, the rights that were fixed in accordance with the title are determined. The peculiarities of the title in comparison with other noble estates are traced.

Keywords: gentry, lords, title.

У так званій ієрархії боярства-шляхти на теренах Великого князівства Литовського після князів стояли пани. Ще навіть за часів Хмельниччини сучасники виділяли їх в окрему групу, тобто на століття пізніше від того часу, коли титул пан унаслідок реформ 60-х рр. XVI ст. став приналежністю кожного шляхтича і в обіг увійшло поняття «єдиного народу шляхетського». До прошарку панів у литовську добу, тобто протягом XV – першої половини XVI ст., історіографія традиційно зараховує членів великокнязівської ради (пани радні) й найбільших землевласників, які на військове ополчення виїжджали не у складі повітової шляхти, а окремо з власними загонами під власними корогвами (пани хоруговні) [4, с. 162].

Дрібних власників, які не могли належати ні до гурту панів хоруговних, ні до великокняжого роду за своїм майновим рівнем, нерідко називали панями. Цю – нижчу – категорію панів Федір Леонтович робив спробу ототожнити з так званими панятами, які складали надвірну (дворну) корогву великокнязівського війська [4, с. 162]. Проте і сам шановний науковець в іншій праці зауважує, що під панятами варто розуміти тих, хто обіймав нижчі уряди у великокнязівській раді, тобто своєрідну підгрупу панів радних.